

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра біології тварин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Доцент факультету тваринництва та

Тваринництва та водних біоресурсів

Руслан КОНОНЕНКО

« 16 »

05

2024 р.

« СХВАЛЕНО »

на засіданні кафедри біології тварин

Протокол № 13 від 13 травня 2024 р.

Завідувач кафедри

Микола САХАЦЬКИЙ

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва»

Наталія ПРОКОПЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УТРИМАННЯ ТА ГІГІЄНА ТВАРИН

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність	204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Освітня програма	«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Факультет	Тваринництва та водних біоресурсів
Розробник	Чепіль Л. В., доцент кафедри біології тварин, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни
Утримання та гігієна тварин
(повний термін здобуття вищої освіти)

Освітній ступінь, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»</i>	
Освітня програма	<i>Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	210	
Кількість кредитів ECTS	7	
Кількість змістовних модулів	4	
Форма контролю	<i>екзамен, залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Рік підготовки (курс)	2,3	
Семестр	4,5	
Лекційні заняття	60 год.	
Лабораторні заняття	60 год.	
Самостійна робота	90 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: формування теоретичних знань і набуття практичних навичок з планування, організації і проведення гігієнічних та санітарно-профілактичних заходів у галузі тваринництва.

Завдання: засвоєння здобувачами вищої освіти базових понять дисципліни і вивчення факторів зовнішнього середовища та впливу їх на організм тварин; науково-практичне обґрунтування параметрів мікроклімату; розробка санітарно-гігієнічних правил, нормативів, раціональних способів утримання, годівлі, напування та експлуатації різних видів сільськогосподарських тварин з обов'язковим забезпеченням охорони навколишнього середовища.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з технології виробництва і переробки продукції тваринництва або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів зоотехнічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;

ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

ЗК 8. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва;

СК 4. Здатність складати раціони для різних видів і статевовікових груп тварин та організувати нормовану їх годівлю з урахуванням річної потреби підприємства в кормах;

СК 5. Здатність застосовувати різні системи та способи утримання сільськогосподарських тварин та контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН-1. Виконувати параметри та здійснювати контроль технологічних процесів з виробництва і переробки продукції тваринництва;

ПРН-5. Контролювати якість виконуваних робіт;

ПРН-6. Впливати на дотримання вимог щодо збереження навколишнього середовища;

ПРН-11. Оцінювати системи та способи утримання сільськогосподарських тварин та контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень;

ПРН-20. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності;

ПРН-21. Показувати знання основних історичних етапів розвитку предметної області.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:
повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	всього	у тому числі					всього	у тому числі					
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	го	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1 ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ПОВІТРЯНОГО СЕРЕДОВИЩА													
Змістовий модуль 1.													
Тема 1. Предмет і завдання курсу гігієни тварин. Історичний нарис розвитку гігієни тварин.		2		2		2							
Тема 2. Гігієнічне значення хімічного складу повітря. Біологічні властивості повітря.		2		2		2							
Тема 3. Гігієнічне значення і оцінка фізичних властивостей повітря (температура, вологість).		2		2		4							
Тема 4. Гігієнічне значення і оцінка фізичних властивостей повітря (швидкість руху повітря, атмосферний тиск).		2		2		4							
Тема 5. Теплообмін між організмом і довкіллям.		2		2		1							
Тема 6. Сонячна радіація та її вплив на організм сільськогосподарських тварин.		2		2		4							
Тема 7. Системи вентиляції тваринницьких приміщень. Тепловий баланс.		2		2		4							
Тема 8. Санітарно-гігієнічні вимоги до підстилки та гнойового господарства.		2		2		3							
Разом за змістовим модулем 1		16		16		25							
Модуль 2 ГІГІЄНА КОРМІВ ТА ВОДОПОСТАЧАННЯ													
Змістовий модуль 2.													
Тема 9. Гігієнічні вимоги до питної води, водопостачання ферм і напування тварин		2		2		2							
Тема 10. Вплив якості		2		2		2							

питної води на продуктивність і здоров'я тварин													
Тема 11. Гігієнічна оцінка методів очистки і знезараження питних і стічних вод		2		2		2							
Тема 12. Гігієна кормів та годівлі с.-г. тварин.		2		2		4							
Тема 13. Профілактика кормових захворювань і отруєнь.		2		2		4							
Тема 14. Гігієна транспортування тварин		2		2		3							
Тема 15. Гігієна ґрунту		2		2		3							
Разом за змістовим модулем 2		14		14		20							
Всього	105	30		30		45							
Модуль 3 САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ПРИМІЩЕНЬ													
Змістовий модуль 3.													
Тема 1. Вибір ділянки для будівництва тваринницького приміщення.		2		2		3							
Тема 2. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких підприємств і приміщень.		2		2		3							
Тема 3. Санітарний захист ферм та комплексів		2		2		4							
Тема 4. Дезінфекція, дезінсекція, дератизація об'єктів ветеринарного нагляду.		2		2		5							
Тема 5. Етологія, адаптація та акліматизація тварин. Стреси та їх профілактика		2		2		5							
Тема 6. Гігієна догляду за с.-г. тваринами.		2		2		5							
Разом за змістовим модулем 3		12		12		25							
Модуль 4 СПЕЦІАЛЬНА ГІГІЄНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН													
Змістовий модуль 4.													
Тема 7. Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби		2		2		2							
Тема 8. Гігієна вирощування телят, ремонтного і відгодівельного молодняку великої рогатої худоби.		2		2		2							

Тема 9. Гігієнічні вимоги до утримання свиней.		2		2		2						
Тема 10. Гігієна вирощування поросят, ремонтного і відгодівельного молодняка.		2		2		4						
Тема 11. Гігієнічні вимоги до утримання овець і вирощування ягнят		2		2		4						
Тема 12. Гігієнічні вимоги до утримання коней і вирощування лошат.		2		2		2						
Тема 13. Гігієна, утримання с.-г. птиці і вирощування молодняка.		2		2		4						
Тема 14. Гігієна утримання кролів і хутрових звірів		2		2		2						
Тема 15. Гігієна утримання бджіл та ставового рибництва.		2		2		3						
Разом за змістовим модулем 4		18		18		25						
Всього	105	30		30		45						
Всього	210	60		60		90						

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення атмосферного тиску	1
2	Визначення температури повітря.	1
3	Визначення вологості повітря.	2
4	Визначення швидкості руху і охолоджувальних властивостей повітря	2
5	Визначення вмісту шкідливих газів у повітрі.(вуглекислого газу, аміак, сірководень, метан) та рівня шуму у тваринницькому приміщенні	2
6	Визначення освітленості тваринницьких приміщень.	2
7	Розрахунок об'єму вентиляції тваринницьких приміщень.	2
8	Методика обчислення теплового балансу тваринницьких приміщень	4
Разом		16
9	Санітарно-топографічне обстеження джерел водопостачання та санітарно-гігієнічний контроль фізичних властивостей води.	1
10	Визначення хімічних властивостей води (гігієнічний контроль за процесами самоочищення води).	1
11	Визначення вмісту амонійного азоту (аміаку) у воді, нітритів і нітратів у питній воді	2

12	Визначення вмісту хлоридів, сульфатів і заліза у воді.	2
13	Методи очищення та поліпшення якості питної води.	2
14	Знезараження води (фізичні та хімічні методи)	2
15	Оцінка якості силосу і коренебульбоплодів.	2
16	Санітарно-гігієнічна оцінка ґрунту	2
Разом		14
17	Проектування тваринницьких приміщень та читання проектної документації.	2
18	Технологічні стреси тварин та їх профілактика	4
19	Поведінка тварин різних видів та статеві-вікових груп	2
20	Дезінфекція, дезінсекція, дератизація об'єктів на тваринницькому підприємстві	2
21	Правила догляду за тваринами. Чищення шкіри тварин, догляд за кінцівками.	2
Разом		12
22	Нормативні вимоги до утримання великої рогатої худоби (доросла худоба)	2
23	Нормативні вимоги до вирощування телят, ремонтного і відгодівельного молодняку великої рогатої худоби.	2
24	Нормативні вимоги до утримання свиней (доросле поголів'я)	2
25	Нормативні вимоги до вирощування порослят, ремонтного і відгодівельного молодняку.	2
26	Нормативні вимоги до утримання овець і вирощування ягнят	2
27	Нормативні вимоги до утримання коней і вирощування лошат.	2
28	Нормативні вимоги до утримання с.-г. птиці і вирощування молодняку.	2
29	Нормативні вимоги до утримання кролів і хутрових звірів	2
30	Нормативні вимоги до утримання бджіл та ставового рибництва.	2
Разом		18
Разом		60

4. Темі самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання ВРХ.	9
2	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку ВРХ.	9
3	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання свиней.	9
4	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку свиней.	9
5	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання птиці.	9
6	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняку птиці.	9
7	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання коней.	9

8	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання молодняка коней.	9
9	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання кіз та овець.	9
10	Інноваційні системи забезпечення мікроклімату в умовах підприємств з утримання хутрових тварин.	9
Разом		90

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- залік;
- екзамен;
- модульні тести;
- захист лабораторних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання:

- залік;
- екзамен;
- усне опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

– електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn Утримання та гігієна тварин. Ч.1.: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1012>

Утримання та гігієна тварин. Ч.2.: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2422>)

– конспекти лекцій та їх презентації у електронному вигляді;
– підручники, посібники;
– методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Методичне забезпечення

Базова література

1. Гігієна води та водопостачання тваринницьких підприємств» [Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Поляковський В.М., Михальська В.М., Малюга Л.В.]. К. : ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2016. 580 с.
2. Гігієна тварин. [М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.П. Високос, Я.С. Павлюк]; за ред. М.В.Демчука. К.: Урожай, 1996. 384 с.
3. Поляковський В.М., Чепіль Л.В. Спеціальна гігієна тварин. К.: ТОВ «ЦП КОМПРИНТ», 2017. 568 с.
4. Українсько-російський тлумачний словник етологічних термінів [Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Поляковський В.М., Михальська В.М., Малюга Л.В.]. К. : Вид-во ЦП "Компринт", 2016. 452 с.
5. Утримання і гігієна тварин. Ч.1. [Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2020. 330 с.
6. Утримання і гігієна тварин. Ч.2. [Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2020. 392 с.
7. Утримання і гігієна тварин. Ч.3. [Захаренко М.О., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2021. 339 с.
8. Утримання і гігієна тварин. Ч.4. [Поляковський В.М., Михальська В.М., Чепіль Л.В., Захаренко М.О., Шевченко Л.В., Курбатова І.М.]. К. : Вид-во ФОП «Ямчинський О.», 2022. 379 с.
9. Чепіль Л. В. Методичний посібник до проведення лабораторних занять «Утримання та гігієна тварин», для студентів факультету тваринництва та водні біоресурси Спеціальність: 204 - «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» ОС «Бакалавр» К., 2017. 265 с.

Допоміжна література

1. Ведення сільськогосподарського виробництва на територіях, забруднених радіоактивними елементами. \ Рекомендації під ред. М.О. Лоцінова. К., 1994. 180 с.
2. ВНТП-АПК-09.06 Відомчі норми технологічного проектування. Системи видалення, обробки, підготовки та використання гною. К.: Міністерство аграрної політики України, 2006. 100 с.
3. ВНТП-СГіП-46-8.94 Відомчі норми технологічного проектування. Об'єкти для заготівлі, зберігання і приготування кормів для тваринництва.
4. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у продуктах харчування і питній воді. \ Державні гігієнічні нормативи. Київ, 1997. 6 с.
5. Закон України "Про охорону атмосферного повітря" № 2707-ХІІ від 16.10.92.
6. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" № 1264-ХІІ від 25.06.91.
7. Славов В.П., Високов М.П. Зооекологія. К.: Аграрна наука, 1997. 375 с.

Інформаційні ресурси

1. Тваринництво України – <https://tvarynnucत्वoua.at.ua/>
2. Статистичний збірник «Тваринництво України» – https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_tvar_zb.htm
3. Свинарство в Україні та світі – <https://pigua.info/uk/post/section/news>
4. Асоціація «Союз птахівників України» – <https://www.poultryukraine.com/ua/about-association/>
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація – <https://ukrstat.gov.ua/>
6. Журнал "Бджільництво України" – https://journalbeekeeping.com.ua/index.php/1_4/main
7. Журнал «Horses Ukraine» – <http://www.horses.dp.ua/>
8. Журнал «Агробізнес Сьогодні» – <http://www.agro-business.com.ua/>
9. Журнал «Молоко і ферма» – <http://www.milkua.info/uk/>
10. Журнал «Птахівництво.ua» – <http://poultry.com.ua/>
11. Конярство України [електронний ресурс] – http://www.minagro.kiev.ua/animal/horse_uk.php3
12. Кролівництво як бізнес: методи вирощування та технологія розведення – <http://krolik.in.ua/ua/krolivnitstvo.html>
13. Перспективи вівчарства: ринок вільний, а попит зростає – <https://agravery.com/uk/posts/show/perspektivi-vivcarstva-rinok-vilnij-a-popit-zrostaе>